

MAGDELĒ

RUDĪS Edvards

(Tēsēnīs. Pradē 2026 m. Nr. 6, 7)

Apsēsprēdēms

Vēina pavakarē Dolskis iš darba parējē vėsā nesavie, pasēkeitēs, dēdļiausē sosērūpēnēs. Magdelē matē, ka ons kažkuoks neramos, sosērūpēnēs – dauģiausē tas maties iš veida. I nomus Dolskis toukart parnešē liūdna žēnē: Lietova ožjims rusā ē Dolskems če jau nikuokē gīvenēma nebēbūs. Tēp ka priš akis ligo kuoks dēdļiausis kalns stuoviejē nenumatītas ē negērdietas biedas. Vēsēms bova aiško, ka ēlgā nelaukos rēks parsēkeltē gīventē i Vuokītējē. Tēn anū nieks nelaukē. Reikies patem sosērastē darba, vēita, ikordintē šeimīna. Vuokītējū bova Dolskē bruolis, bet ons ēr toriejē sava išrokavēmus, biedas, sava rūpesnius. Dolskis aple vēskou tou pradiuo pasērokava so sava patē, vuo paskou ē so mergātiems.

Puo kuokiuos geruos nedielēs dešintis vuokītiū šeimū iš tuo pasēinē miesta pradiējē kraustītēs i Vuokītējē. Anēms parsēkeltē padiejē valstībē. Vuokītē, soprasdamē, kas gal atsētēktē anū tievīnainems rusu ožjimtuo Lietovuo, pasēstuoŗuojē kuo grēčiau padietē sava žmuonēms.

Nelēngvā keliuonē pradiējē ruošteis ē Dolskē. Magdelē tujau pat parašē seserēi laiška, nuoriedama pasēklausē, kou anā bedarītē. Sesou parašē, ka atvažious so sava vīro anū išlēstē, toukart ē aprokous, kāp kas če bebūs. Vuo tēp jau, je tik ana nuorinti, galinti važiuotē karto so Dolskēs. Stasēs vīrs, Jostīns, irgi sakous, ka Lietovā ē anuos žmuonēms atēt sunkē laikā. Vuokītējū gīventē būs geriau, vuo žmuogou juk tuo ē rēk.

Išlēstovēs bova nomatītas „Palonguos“ rastuoranē ē jau dēdlē iškilmingas – anuos toriejē dalīvautē vēsē garbingē miesta žmuonēs ē kētē Dolskiu gerē pažīstamē.

Dolskē išvažiuodamē iš Lietovuos dēdlē nuoriejē karto vēžtēis ē Magdelē. Toukart ana jau šeimuo bova dēdēlis romstis, vuo dā ē paklosni, darbšti, sāžēninga. Ana dabā jau dērba mažne vēsus nomū darbus, neskundies ē nedejava.

– Kāp to vēina pasēlēksi, kas tavēs če lauk? Juk to netori kamē apsēstuoŗotē, netori kor galvuos pakēštē. Vuo dā, to nie nežēnā, kāp atruoda tēi rauduonēijē, kāp anēi konkēn žmuonis, draska anū šeimas, trem i negīvenamas žemēs! Atēs anēi, nebēbūs duoram žmuogou Lietovuo nikuokē gīvenēma. Važioujem so mumis, prižadām, ka gīvensem sava būrelie, dalinsemuos vēsē karto vargās ē džiaugsmās...

Magdelē išvažiuotē iš Lietouotē atsēsakē, ni maž neabejuodama, ka dara tēsingā. Ana netoriejē ni šešiuolēkas metu, netoriejē dā pasa. Dolskis tujau pat pasiūluojē:

– Aš tus duokamēntus tujau pat galio išjimtē, tik tavi rēks vēinās metās pasendintē. Toriesi pasa ē Vuokītējū galiesi būtē pēlnateisē pilietē, darītē tēp, kāp patē atruodīs geriau. Je tiktā to nuori, aš tujau pat tau tou pasa išjimsio. Če mon dēdēliū sunkomu nier...

Magdelē nieka duora iš tū ēlgū kalbū nesoprata. Kas iš tuo, a būs tas pasos, a anuo nebūs. Ana ni maž nepargīvena, ka lēikt Lietovuo, tik baisē skaudiejē šērdēs, ka tories iššēskertē so mergātiems, ka nebmatīs Dolskienēs, nebēbūs so kou bepasētartē, kam šērdi beatvertē. Nebžēnuojē ni kor berēks prisēglaustē, kas anou bepriijims gīventē.

Vēsos miests atruodē kap sokēlēs bētiū avēlīs: vēinē lek šēn, kētē – tēn ē nie patis nežēna, kor begalietom noliektē, kamē īr ta palaimintuojē vēita. Vēsor tas pats. Vēsē skob i krautovēs kuo nuors dā nosēpērkētē, so kou nuors sosētēkē pasērokoutē, bet vēsē tik tēik ē težēna, ka grētā ožēs rusā. Vuo kāp tumet jau būs, tik gers Dievs bežēna...

– Gerā, – kēik pagalvuoŗosi saka Dolskiou Magdelē, – mon rēktom torietē tou duokamēnta. Ožēt tuokēs parmainas – be duokamēnta gal būtē ē mergātiems, ē vākams rēistā. Lai būn tas pasos, juk ons jiestē neprāša...

Vēn pu biški, vēn ligo tarp kētkuo tik ožsēmināmē Dolskē ragēna Magdelē važiuotē karto. Tēp atējē parsēlaužēma ē apsēsprēdēma muomēnts. Abēdvē mergātēs aŗaruodamas jiemē prašītē:

– Važioukem, esam sosēgīvenē, be tavēs vedvēm būs dēdlē nīkē. Juk to esi mūsa tēkruoji sesou, mūsa vāks, kāp to gali atsēsakītē ē nevažiuotē?...

Vo Magdelē, nuors paveizietē ē bova mēnka, bet toriejē sava sopratēma aple gīvenēma ē jau daug kou nuoriejē darītē pagal savi. Ka ē kāp Dolskē besēstuoŗuojē anou prišnekintē, bet Magdelē nīkāp

negalieję nosėteiktė išvažioutė. Ana nikāp nesėrīža palėktė Lietovuos. Gaila bova tuo miesta, novākš-tiuotu takieliu. Nikāp ana negalieję soprastė, kāp ana išvažioutom ė vėskou tou palėktom. Ka Dolskė ė dėdlė gerė žmuonės, bet išvažioutė so anās Magdelė nikāp negalieję: anā tuo darītė nelėda pati šėrdės, priešėnuos tam ė pruots. „Kāp jau būs tēp, bet aš torio pasėlėktė ė, Lietovuo. Mon ož mūsa žemė, mūsa truoba, mūsa žmuonis ė gėmėnaitius nieka geresnė pasaulie nier ė nebūs,“ – galvuojė Dolskiu augintėnė ė tvėrtā apsėsprėndė: „Lai anėi važiou, vuo aš torio pasėlėktė. Nevažiousio ni ož kuokius piningus...“

Vo dā ė, Lietovuo, juk ėr ė sesou Stasė, ė anuos vīrs Jostīns. Ė lietoviu kalba pati geriausė, vuokėškā tik vėina kėta žuodieli tesožleberiuojo. Ė tuos vėsas lietovėškas dainas tuokės šėrdingas ė artėmas... Ana so Dolskātiems, ka jau būs geresnė nuotaika, tonkė vėn liuob sosies pri stala ė padainious. Skombiejė tuos dainas gražė, Dolskė tik petės liuob traukīs:

– Jums ėt kap so varguonās... A matā, nebrėk ėtė ni i kuoki kuonceta. Patės grėtā vėn galiesėt lėptė ont scenas. Ė nieks nesopeiks... Gerā skomb... Gerā...

– Je išvažiousio, – kalbiejė posbalsio sau Magdelė, nebgaliesio lietovėškā berokoutėis, bedainioutė, notrūks ė pasėbėngs vėsos mona gīvenėms. Kāp aš begaliesio pradietė gīventė viel iš naujė? Ne, nikāp negalio išvažioutė. Nier kuo mon trėnkėis i tou Vuokītėjė. Lai žad mon mėltu kalnus, bet aš nevažiousio, negalio, ė tėik.

Atėjė išleistoviu dėina. Rėk Magdelė palīdietė tus senūsius, gerūsius šeimėninkus.

Vėsė sosieda pri Magdelės ronkuoms padėngta stala, vėsė bova liūdėnė, so ašaruoms akies atsėsveikėna, atsėdėivavuojė.

Bova onkstīvs pavasaris ė laukė jau žīdiejė vėišnės. Trīs šeimėninku mergātės, sostuojosės pri stala, tūravuojint patem Dolskiou, oždainiava jau gerā pramuokta ė liūdna atsėskirėma daina:

To išėti ė moni palėikti...

Saulelė jau leidas žemā...

Vo to palėikti ė moni vėina

Ė sava gimtūsius nomus...

Ė dā, ė dā... Tēp kuokis trīs puosmus... Tarpās bedainioudamas, lig pat šėrdėis gelmiū isėjautosės mergātės pru ašaras ni vėina kėtuos bematė, ni žemės pu kuojuoms bejautė. Tik mėrgoliou vėšks kap sapnie... Vėsū šėrdis bova ne sava vėituo, anas kažkas

ligo draskė. Ni vėns negalieję pasakītė, kāp ėe bebūs tuoliau, kuokėi bepapūs viejė, ont kuo vėšks beėšės...

– Vėšks būs gerā, – nuoriejė praskaidrintė nuotaika šeimėninks, – pu koriuo laika viel a šėn, a tėn sosėtėksem. Nerėk graudiū verksmū. Kalnos so kalno soėt, vuo žmuonės – kuo ė bekalbietė...

Puoniuos sesou

Dolskienės sesou vediejava miesta karininku ramuovie. Ka jau lig gala bova išsėaiškinta, ka Magdelė i Vuokītėjė nevažious, šeimėninkė noėjė pas sava seseri pasėrokoutė, a neatsėrastom anuos augintėnė kuoks nuors darbielis.

– Aš nuorio tou Magdelė tau palėktė. Ana so mumis i Vuokītėjė nevažiou. Atėdoudo tau tuokė mergātė, ka vėsor ana tink, i sážėninga ė duora. Galėt anou vėsamė kamė pasėtėkietė, nikumet neapgaus, vėskou padėrbs kap reikint...

– Tuokiū žmuoniū rastuoranė mon tėkrā ka rėk. Lai atėt, prijimsio. Vuo tau dėdėlis diekou, ka atsėmėnė muni...

– Kol mes dā kelės dėinas ėe tvarkīsėmuos, aš anou atsiūsio pas tavi apsėprastė. Mums ana dabā, ka jau nevažiou karto, kāp ė nebrėkalinga. Lėngvė vėinė patis sosėdiesem ė sosėtvarkīsėm.

– Gerā, lai atėt...

Magdelė solig dėino parėjė pas tou sava naujouvė šeimėninkė Rodienė. Tėn ana ė viel bova vėsū gerbama ė mīlėma.

Magdelė naujuo vėituo tēp pat patėka. Vuo kas duo tuo rastuorana sandielė. Magdelė ė akis išsėplietė, ka pamatė, – cielas truobas ė vėsas sklepūs, vėsas be longū, apšvėit tik maža elektras lėmpelė. Bet svarbiausė, kėik ėe bova vėsuokė gera: leminadā, vėsuokiausės šnapšės, vīns, šampans, konjakā. „No, kumet tēi žmuonės tėik gal ė išgertė? – mėslėjė ana. Vuo šeimėninkė vėn ved tuolīn, vėn aiškėn, kamė kas ėr padiets, kamė rėk ožrašītė pajemont, kāp, je daugiau rėk, vėskou sosėdietė i ratelius ė atsėvėžtė lig laiptu. Magdelė sokuos galva vėn pamėslėjos, kāp anā rėks valdītė tuoki dėdėli sandieli. Ė ėe dā ne vėšks. Magdelė, ka nebūs šeimėninkės, rėks vėskou prijimtė ė išdoutė tėik patemė rastuoranė, tėn vėršou, jau kor ėr ė longā, ė salės, rėks priveizietė, ka vėsor būtom švara ė tvarka.

Ka Magdelė iėjė i viežės, ana liuob valdītė vėsū

(Nukelta i 54 p.)

sandieliu raktus, par anuos ronkas ėjė vėsė gie-rēmā, vėsė stuotkā, vėrtovės ė kepīklas pruodoktā. Ė nuors ana tū dėdėliū apskaičiavėmu nemuokiejė, bet vėskou, ož kou bova atsakinga, žimiejė tėsingā. Je kas pajem botelka konjaka, ana brauk paprasta brūkšnieli, je alo – ded križieli, je leminada – pavers-ta ont šuona brūkšnieli. Kuožnos dalīks toriejė sava žėnkla ė Magdelės apskaita bova tēksli, šeimėninkė patėka. No, ė ka jau šeimėninkė rēks, tēp vėskou so-braukīta ė sožimieta ana liuob atėdous puonė. Šei-mininkė Magdelė tonkė vėn liuob pagėrs, jau negai-liesės gera žuodė, pri tuo patėis dā nopėrks ė geriesni drabuži, ė batelius, kuoki nematīta papoušala.

Vo jau valgītė Magdelė galiejė vėskou, kuo tik šėrdės geidė, kuo tik bova tamė dėdėlemė rastuora-nė. Vuo bova vėskuo ė nieks nieka nedraudė. Šei-mėninkė vėn dā liuob primins:

– Magdelė, to leki ė leki, vargsti diel mūsa, a esi bėnt pavalgiusi? Ėk i vėrtovė, neveiziek nieka, die-kės i torielka vėskou, kou tik matā, kas pri šėrdėis...

Kartās Magdelė tuo ramuovie reikiejė būtė ė pa-siuntėnio. Ka jau prirēks sotvarkītė kuoki svarbies-ni rēkala, tujau pat anā šeimėninkė ė lėip:

– Magdelė, rēktom noėtė pas Mauški, paprašītė, ka rītuo rīta papjautom nedėdėli veršieli ė pėnkės vėštas...

Magdelė greitībics nolek ė rēkala sotvarka. Je berėk, ė viel maun kor pasiūsta. Tas pasėlakstiūms anā bova i svėkata, nes toriejė galėmībė apveizietė, kāp beatruoda miests, pasėklausītė, kou berokou žmuonės, vuo kartās pakelies krautoveliė ė kuoki mažmuoži liuob nosėpėrks.

Daugiausė Magdelė reikiejė vėskou priveizietė ė sauguotė. Ka ė daug žmuoniū darbavuos rastuo-ranė, vės tēik toriejė būtė sava vėituo, nieks nega-liejė ardītė nostatītas tvarkuos. Magdelė pri tvar-kuos bova pratėnama kelis metus. Ana muokiejė ne tik pasakītė, bet ė padarītė. Neleida apsėleistė ni vėinam darbėninkou, ni vėinam kelnieriou. Žė-nuomās, tas ne vėsėms teliuob patėks, bet anuos žuodis, gal sakītė, bova ė pėrms, ė paskotėnis. Ė anuos vėsė klausė – toriejė klausītė.

Je indu pluoviejė somušė torielka, a kas kou no-laužė, nepadiejė i vėita, Magdelė tujau bova artėi, tujau ožrašė, lėipė sotvarkītė. Ni vėns dākts be anuos žėniuos negaliejė būtė išmests, somušts a solaužīts.

Ka šeimėninkė jau pu keliū dėinū iš kor nuors liuob parvažious, anā jau būs pasakīta, kas kėik kuo par tou laika pajiemė, kas ė diel kuo prapoulė. Ras-

tuoranė nieks nieka negaliejė pajimtė a pavuogtė. Tu-jau pat būtom reikiejė atsakītė priš šeimėninkė. Vuo tās laikās sava varda vėsė keravuoje. Dieltuo vėskė ėjė kāp svėisto patepta. Ož darba bova ožmuokieta, bet ė dėrbtė toriejė gerā, nu šėrdėis. Je neklausīs, ka ė kuoks nepamainuoms bebūtumi, vės tēik išvarīs, vuo tuo-kem kor nuors beprikėbtė jau bova sunkė – iš vėinuos vėitas išmesta nieks pri savės prijimtė nebnuoriejė.

Magdelė pu keliū dėinū, dā neėšvažiavos Dol-skems, jau atsėkielė gīventė i Rodiū nomus. Anuos kombarielis bova pėrmamė aukštė. Gīvena vėina pati, tad, parėjosi iš darba, galiejė jaustėis ni nu kuo neprė-klausuoma. Ana tēp dā nebova gīvenosi. Bova laimin-ga ė džiaugies sava lėkėmo. Vėsā netuolėi nu nomū bova ė ta anuos darbuovietė – karėninku ramuovė.

Draugės

Puonė Rodienė toriejė dvė doktėris. Magdelė nu pat pėrmuos dėinuos sosėdraugava ė so anuoms. Ėškėlst kuoks nuors rimtiesnis rēkals ė, veiziek, jau ont naktėis tuos mergātės atbieg i Magdelės luova. Dėdlė gerā so anuoms sotarė, slaptiausius dalīkus aple vėina kėta žėnuojė, vėskou, vakarās krūvuo so-golosės, liuob pasėpakuos ė aptars. Anuos abėdvė jau bova bebėngontės gimnazėjė ė ož Magdelė au-gesnės. Abėdvė bova jaunas, toriejė pu kavalierio. Tēp ka bova aple kou ė ruoda pavestė, bova kor ė išėsmarkavosė šėrdi noramintė.

Šeimėninkā vėina kombari nuomuojė jaunėms Lietovuos karėninkams, tad pri pat šalėis sesėrimis bova do gražė jaunė ė jau somėtė vīrokā. Anuos vėn ė vėn par longa i anus, vėn liuob noseks anus akim, ka anėi ės i tarnība, parės nomėi, ka pas anus atės draugā. Kartās, ka jau sosėdors premėnie a kamė ont tako, liuob ė vėino kėto žuodio parsėmetė. Vīrokā nepraleida pruoguos ė kuoki kuomplimėnta mergātiems pasakītė. Vėinė kėtās anėi senė iduoma-vuos, bet tēp jau nieka rimta tarp anū nebova – ka ė dėdliausi patraukėma ont žmuogaus torietomi, tas jausmos gal išaugtė ė pražīstė tik tumet, je tam ė rimta pruoga. Vuo tuokiuos vės nebova. Dokterims vėn pu kuojiems maišies tā tievs, tā muotina. Vuo ka anū nebūs, tā vaikė būs išėjė i tarnība, tā patės mergātės būs ožsėjimosės...

– A tēp ė noės ont velnė varda, – pargīvena vīresniuojė doktie Juovita.

– Atsėdoukem Dieva valė ė laukem, – sakė Magdelė, – kāp ons pariedīs, tēp ė būs...

– Nikuokiū Dieva valiu, – prieštara jaunuojė Teklė, – poltė nerėk, bet ė snaustė nier kuo. Nebė-juokėt, pruogū atsėras, tik nebūkėm ištėžosės...

Vėsū trijų akis daugiausė krīpa i Prani iš Žemaitėjės – aukšta, simpatėška kapėtuona – tuokius vīrus tonkė tik atvėrelies pieš. Leitėnantielis Augostis bova mažiesnis, bet ėr vīrs ne iš kelma spėrts, grėts kap ognės, ketvėrtainėška veida, besėgarbanuojėntės pėlkās plaukās. Dėdlė poikės bova anuo pruotingas ė žičlīvo geromo švėitontės žīdras akis.

– Ka aš torietiuo tuokės akis, mon daugiau nieka nebrėktom, vėsus kavalierius vīniuotiuo aple pėršta, – liuob sakīs Teklė.

Magdelė ožvės daugiau patėka tas, ka abodo tēi karėninkā i anou veiziejė kap i paugosi žmuogo, pagarbė so anou elgies, sveikėnuos gracingā nolėnkdamė galvas.

Sekmadėinės mergātės liuob ės ont somuos. Je ne karto, tā anuoms iš paskuos liuob žingsniuos žib-
tuojuėntiuoms paradėniems unipormuoms apsėtaisė, spindontės aulėnės batās apsėmuovė karėškė. Pake-
liou pri anū dā liuob prisėdies tuo patiuo gatvie gīve-
nous Ruoms. Magdelė vėn liuob atruodīs, ka tēi jau-
nė vīrā ne tėik meldas, kėik žaibou i gražesnės miesta
mergas. Bet bažničiuo žmuoniū sosėrenk daug, tad,
kas tən kou bedėrb a begalvuo, nieks negal sogaudī-
tė. Magdelė par sosėkaupėma ė atgailuos valondelės
vėn liuob diekaus Dėivaliou. „Vo kuo mon, našlaitė,
daugiau ė berėk? Eso linksmamė būrelie, torio gerū
draugiu, so vėsās gerā sogīveno, torio ė so kou dailė
apsėdarītė, eso skanė ė suotė pavalgiosi. Daug tuokė
omžiaus mergātiu gal mon tik pavīdietė.“

Tou laiko Magdelė dėdiesniu rūpesniu kāp ė nebova. Ni vėns vaikis dā nebova anā apsokės ė galuos, dā tebėbova laisva kap paukštis ė kuožna dėina galiejė džiaugtėis šiuo pasaulė spalvuoms, kvapās, lėngvomo ė dėdībė. Kuožna mienesi šei-
mėninkė, neskaitont arbatpiningiu, anā liuob
muokietė pu dvėdešimti litu. Vuo je jaus, ka Mag-
delė nuor pėrktė kuoki brongiesni dākta ė tam
anā trūkst piningū, tā vėsomet pridies – jau, vadė-
nas, paduovėnuos. Vuo je jau kartās Magdelė kuo
nuors anuos paprašīs, nikumet nieka neatsakīs.

Balios

Tou vasara, prīš rusou ožėtont, Rodiū suodnė ožderiejė dėdlė daug vėišniu. Ė šeimėninkė somėslėjė

tuokiuo stuoruo, vuos apkabėnamuo botelkuo ož-
raugtė kuokė pėnkėsdešim literiu vėišniu vīna. Vėsas
skabė vėišnės, apsėtraiškiosės rauduono soltė lopėnie-
jė kaulėlius, pilė ė vėišniu soltis i tou pėlvuota botelka.

Ka vīns pradiejė rūgtė, tuos mergātės trainiuo-
jies aplinkou – jau vėn nuorietom pakaštavuo-
tė ė paveizietė i kou vėrst ta rauduona saldi soltės, kuoks
īr anuos smuoks. Bet šeimėninkė mergātiu pri
tuos botelkas neprilėda ni iš tuola. Vuo tən vīns
ka pūkštīuojė, ka pūkštīuojė, ligo anou iš apatiuos
kuokė baisiausė ognė būtom kaitinosi. Atruodė,
ka vėks tuo botelkuo tujau tujau pat pradies vėr-
tė. Magdelė ruodies, ka botelkas vėdou i vėršo vės
kėlst tuokės mažas, krovėnas gaisra lėipsnelės ė dā
kas. Pru stėklini vomzdieli sklindous kvaps ė akims
matuoms jodiejėms botelkas vėdou ruodė, ka tən īr
tėkros skanoma pragars. Bet palaižītė anuo ognėis,
pasmuokavuo-
tė anuos karštė mergātiems nieks ne-
leida, nuors anuos vėsas trīs nuoriejė pakaštavuo-
tė tuo vīna. Neteida, tad toriejė dontis sokondosės
kėntietė, kas be kuo, kartās ė pakeiksnuodamas tou
ožsėspīrosė Rodienė. „Darbavuomies, – sakė Juo-
vita, – skabiem, traiškiem, sunkiem ougas, pīliem i
tou nepripėlama botelka ta vėsas, vuo palaižītė ė pa-
jostė i kou pavėrta krovėnā rauduona soltės, matā,
mes jau nebgalem, jau rėk kuokiū išrinktūju...“

Je, je, vėina karta tēi mergātiu tievā jiemė ė iš-
važiava pas sava senus gerus pažīstamus i svetius.
No, vuo mergātiems, jau tėik senė nuoriejosiuoms
pakaštavuo-
tė tuo vīna, tuo tik ė tereikiejė. Anuos
tujau pat pradiejė soktė galvas, kāp tou vīna ėe pra-
dietė smuokavuo-
tė.

– A nebūtom gerā, – saka ta vīresniuojė, – pa-
sėvadintė i svetius ė tus karėninkėlius, juk ė anėi
gīven pu tou patio stuogo, ne kuokėi tən gatvėnė ī.
Tėkriusė tuokė vėišniu vīna nier kaštavuo-
jė ni anėi.

– Geriau nebsogalvuosi. Žėnuomās, ka pasėva-
dinkem, – pritarė ė Teklė. – A ėe mums anėi kuokė
īškada padarīs? Paduorė vīrā... Pasėvadinkem.

Magdelė notiliejė, iš mandagoma tik galva pa-
linktīuojė, nuors ana galvuo-
jė tēp pat, kap ė pėr-
muosės, bet balsė, žėnuomās, tuo nepasakė.

Ė sosėpažėnėmou so tās vaikės geresnės pruo-
guos negaliejė bebūtė. Vėsas mergātės sotarė, ka ne-
pasėnaudė tuokė pruogo būtom grieks nu Pondėiva.

Kāp mergātės tarė, tēp ė padarė. Padiejė ont stala

(Nukelta i 56 p.)

šiukiuos tuokiuos ožkondas, apsēvēlka patēs gražiausēs jopelēs, apsēmuovē batelius aukštuoms kolnims. Ont stala padiejē vīna botelka, vuo paskou ē ontroujē... Pīlē vēsas trīs. Ta botelka dēdēlie, sunki, mergātēs anuos ni apkabintē galiejē, ni kou. Tēp bepēlont vēino muomēnto ta botelka vuos neēslīda iš ronku. Tēsībē sakont, išslīda, bet neaukštā tebova pakelta ē pu anuos apatē bova padietē lopatā. Dunksteliējē i žemē, bet musintās tou karta ont anū sosēmīliējē pats Pondēivs – botelka neso-sēkūlē. Vuo juk par sava zbrainoma vargšēlēs galiejē ožsētrauktē dēdliausi tievū rūsti. Prisipīlosēs dvē botelkas anuos viel vēskou ožglaistē, ožtaisē, ka jau būtom ligē tēp, kap ka bova, ka ē artiausē nuosi priķēsēs nieks nieka negalietom soprastē.

Pēlont tas vīns biega tuoks rauduons, tēršts, at-ruodē, ka biegs ne nu vēršaus, vuo iš apatiuos – vēinē dogna dumblā. Bet kvēpiejē tas lēpnos gierēms jau skanē. Mergātēs soprata, ka galies gertē so dēdliausio maluonomo.

Tēi īnomē vīrā, ka anus mergātēs pavadēna i baliu, bova ne iš kelma spērtē. Anēi iš karta soprata, ka rēk ē tretiuojē – kāp če palēksi vēina mergelka be drauga? Parsētarē ē tujau pat mergātiu paklausē:

– Rasintās nesopīktomēt, je vedo dā pavadinto-viav atētē ē Ruoma?

Žēnuomās, anuos priš Ruoma netoriejē nieka priš, leida atētē ē anam.

Par tou vīna degustavēma kuožna mergātē šalēp savēs toriejē pu vēina kavalierio. Anēi ož mergātēs bova augesnē, bēngē kara muokīklas, tarnava tēkruojie kariuomēnie. Anēi nu pat pradiū soprata, ka i tus nomus atējē ē baliavuo be mergātiu tievū leidēma. Bet šeimēninkā išvažiavē tuolēi i miesta ē parvažious tik kēta dēina pu pēitu, laika īr ožtektēnā, tad kuo jaunēms nepasēlinksmintē, ožvēs dā, ka ē mergātēs kap kuokēi ruožiū žēidā, gaivi rītmetē raselē nu anū dā nešgaravosi... Rask to tuoki jauna žmuogo, koris jimtō ē atsēsakītōm pakviepoutē tuokio kvapio ē gaivio rītmetē aruomato...

Sieda ož stala, rokou aple šiou, aple tou. Kas be kuo, begerdamē iš krēkštuolēniu taurieliu pu biški ē akeliems pasēmērkčiūo, ē ontakelius pakēlnuo, ē dailē prisēliet pri šalēp noleistuos ronkelēs. Ē gražē, ē gerā. Tēp tatā kaitrē bekorstont jausmus, galvas, pu biški jau ē tēi žondelē irauda, vēsks kētēp pradiējē at-ruodītē: mērgoliou, lingou ē jod vēsks aplinkou, ne-bier aiškiū lēnēju. Paskou tēi do vīra iš sava truobuos

atsēnešē patepuona, oždiejē pluokštelē. Pradiējē grajitē soktēni, valša ē vēsas trīs puoras pradiējē šuoktē. Dā nikumet tū mergatiu tēp stēprē nebova laikiosēs vīrēškas šēltas ē švelnēs ronkas kap tumet...

Magdelēs gīvenēmē tēp atsētēka tēp pat pērma karta. Tou pati vakara šalēp anuos bova ē vīns, ē kavalierios. „No, – galvuojē ana ikaitosi, – aš niekam nebgalietio ni pasakītē, kāp bova. No, bet jau nimaž ne prastiau, kāp ka bova Ēivā ruojaus suodnūs, ka ana skuobē tou oždraustōji vuobula.“ Žēnuomās, anuos ni vēina tou vakara ožgintuojē vuobula nenoskuobē, bet ož pērma karta ē narēk tuo. Ožtenk jau apveizietē, prisīlietē pri anuo... Jau vēn tas kou jaunā mergātē reišk... Gali ē noskuobtē, vuo neska-bi, ē vēskas. Ožtenk valēs ē sosētoriejēma. Če ī tava kontrībēs, ē tvērtoma išmiegēnēms... Vuo tēi mūsa unipormoutē ē blēzgoi kareivelē jau sokuos aple mergēs kap bešgaliedamē, kap bemuokiedamē, bet jau ne tēik, ka rēktom doutē par nagus. Vēsē trīs elgies intēlēgēntēškā, dailē. Pašuok, pašormoliou, vuo paskou ē viel siedas pri stala. Jau atsēnešē tuo vīna ē ontroujē botelka, ē būtom vēsks bovēs kap vēn reikint, je ne ta nelaiminguojē Juovita... Vēino tarpo, tas jau bova pu ontruojē sosiedēma, vākali, ka ana pradiējē baltē ē rauduonoutē, baltē ē rauduonoutē. Ē tujau pat anou vēsa išpīlē šalts prakaits ē tuo ožstalie, če pat, jiemē ana ē solinka, pasēdarē baisiausē valki. Gerā dā, ka če pat bova tēi vīrokā. Anēi vēsē trīs tujau sogrēbē šēn i ronkas, mergātēs pataisē luova ē Juovita tujau pat pagoldē. Ē dā ne vēsks. Benešont, vākali, ka ana pradiējē vemtē. Al' pēlas be parstuojē, vēino atsēkviepēmo, kap iš atsoktuos verpelēs. Kliova ē grindims, ē kēlēmams, ē tam kavalieriou, koris ējē prišakie. Tēik, matā, tas nebēngēs rūgtē vīns vēdou ožkaita ē ožrūga, ka vargšēlē Juovita nikāp nebgaliejē anuo besolaikītē, vuo pati pavērtā i mērtēna lēguona. Valgītē ni vēns daug nevalgē, bet ana, matītēis, kuokio sriobsnio padaugēna tuo gierēma...

Tēp dā būtom bovē ē nieka, bet baisiausē, ka ana aptēršē vēsus pašalius, kliova vēskam, pru kou tik anou nešē, kas tik bova pakeliou. „No, pu kelma raiša, – šnēbždiejuos tarposavie Magdelē so Teklē, – nieks iš tuo gerā sogalvuota vakarelē mums daugiau ē nebēšēs. Vēsas linksmībēs pasēbēngē vēino muomēnto. No, a reikiejē, ka negal gertē, tēik daug anā ožsēgruobtē tuo vīna? Matā, mēslējē geronti ondēni ē, šē tau, kas išējē...

Ka jau anou pagoldė, nebsieda pri stala ni kėtė. Truobuo dabā nu tū viemalū bova tuoki savuotėška ė nepakelama smarvė, ka ana grėtā vėn iš tuo baliaus vėsus svetius išstūmė nomėi. Virokā vėskou apmetė rūpesningo žvilgsnio ė išėjė i sava gala, vuo apterštāsis Ruomis, biški so ondėnio apsėtrinės mundieriaus diemės, dā pasakės, ka so jaunuoms vėštuoms nier kuo prasėdietė, išėjė paskotėnis. Tėp tatā liūdėnė ė pasėbėngė tas vakarielis. Vuo bova tuoki gera pradė, tėp vėšks bova isisiūbavė...

Vīresniuojė goliedama vės dejava ė dejava, akiū negaliejė parkeltė, nieka nebnuoriejė ni matītė, ni gėrdietė. Tik biškėlieli ana pasėjodėn ė tujau pat jem pjautė vuoži. Bet šalėp luovas Magdelė bova padiejosi bornaprausė bliūda ė tėn Juovita galiejė vemtė kėik tiktā nuoriejė.

Ne kažė kėik geriau tebova ė Magdelė so Teklė. Abėdvielem sokuos galvas. Ka tik liuob ožsėmerks, abėdvielem atruodīs, ka anuos kažkor lek ė lek, ė niekor negal notūptė. Anuos tėp beliekdamas, pu biški notūpdamas ė ožmėga. Bet tas jau bova vieliau, ka biški apsėramėna Juovitas pėlvs, ka ana pradiejė ramiau kvieputė ė tėp ištėsā nebdejava.

Tou vakara ni vėinā ni i galva neatėjė mintės, ka ėe rėktom jau kou nuorintās sotvarkītė, nuvalītė, išviedintė. Vėsė kombarė bova prisėgierė tuo vīna rau-ga ė dā kažkuokė kėsta kvapa. Daugiausė smėrdiejė ta geruojė truoba, kor vėsė siediejė, baliavuojė ė šuoka.

Tėi ĩnomavė karininkā, ka tik šėik tėik nomėiguojė, onkstėi rīta meta pradiejė bėldintė i doris:

– Brongiuosės, a tamstuoms neatruoda, ka šėndėin tor parvažioutė paponė. Kou anėi pamėslīs ė pasakīs trims damuoms, dā ė mums, ka pamatīs tuokės „papouštas“ ė tėp „prikvėpintas“ truobas? A ne pats laiks jimtėis darba ė nuors biškilieli apsėtvarkītė, išsėviedintė?

Vėsas mergātės, ka ė ne kažė kėik tepastuoviedamas (prastiausė vės dā atruodė Juovita), grėtā sokėla. Apsėmėiguojosės, da gerā neatsėgavosės paklosnė anuos vīkdė jaunūju karėninku kuomandas. Tėp pu biški ė savi i nagus sojiemė. Ė anuos kap kuokėi kuopas eilėnė, kap begaliedamė vėsuoms ke-toriuoms kėba tvarkītėis. Karto darbavuos ė ĩnomė. Vėsė nuoriejė, ka tuo baliaus pidsaku neblėktom ni žimies. No ė dalī vėskou plautė, valītė, šveistė, trintė. Ėš pradiū sunkiau, so prakaito ė so pažiauk-tiuojėmās, vuo paskiau, ka jau išsėjodėna, tā ė so pajoukavėmās, so šmaikštės žuodės, bet neožgaulė,

nepėktā. Vėsė nuoriejė, ka parvažiavė šėimininkā nieka nesoooustom, nebūtom nikuokiū pėktomu, itarėmu ė kėtuokiū nemaluonomu.

Vo kap tēi vakarīkštė baliaus pidsakā vėsor bova isėgierė ė isėjiedė! Kol beatkotėna, beatkaišė, beėštropėna, jau ė saulė pradiejė tekietė, ė par sėiks-ni nu žemės kėlsteliejė. Ka vėskou pabėngė, Juovita padiekavuojė ĩnomems ė pasakė:

– Ėe tatā mums patėis Dėivalė bausmie ož apga-vīstės ė negerus darbus...

Ka vėšks truobuo geriau atruodītom, tou rīta seseris, išėdamas i gimnazėjė, Magdelės dā paprašė:

– Nošlouk ė kėima takelius ė geltuono smėltelė pabarstīk... Ė neožmėršk vėsa dėina viedintė truobū, lai ė longā, ė doris būn adaras kiaurā...

Magdelė, ka anuos išėjė i gimnazėjė, ne tik kėi-mieli iššlavė, bet dā ė grindis parpluovė, išvalė kėlė-mus, viedėna truobas, atėdariosi doris ė longus – ka tik tuo nelėmta vīna kvapa nebėbūtom ni aigaras. No, ė vėšks jau tėp sosėtvarkė, ka ni so dėdliausė nuosė paoustės, ni platiausiuoms akimis paveiziejės nieka nebėbūtomi sopratės ė itarės.

Tėp prisėbaliavuojosės ė prisėdėrbosės mergā-tės pavakarie laukė pargromont tū sava tievū. Lauk ė vėsuoms tuos šėrdis vėrp ė vėrp – a nesopras, a anuos vėskou truopnė sodieliuojė ė sotompė?..

Tievā parvažiava pu pėitu. Ož karta anėi nie-ka ė nepatiemėjė. Nelinda ė pri tuo vīna, nē kou kėtkou veiziejė. Ta vīna botelka bova sava vėituo ė poikiausė, skleisdama pru stėklini vomzdieli saldrūgšti kvapa, rūga tuoliau. Vuo mergātės, ka šiuoks tuoks tuo vīna nosekėms ož karta nekrės-tom i akis, ont tuos botelkas dā ožmetė kažkuoki niekam nerėkalinga palaiki drabuži.

Laimingā būtom vėšks ė pasėbėngės, bet pu ke-liū dėinū, ka šėimėninkė, notraukosi drabuži, geriau paveiziejė i tou botelka, tujau pat anā kėla itarėms: „Vo dėk tuo vīna tėik noseka, dėk anuo kāp ė ma-žiau bier, kor ons galiejė dingtė?“ Bet prīš muotinas itarėniejėmus šuokuos vīresniuojė doktie:

– Mama, a ožmėršā, kuo dā muokīkluo muokė, ka rūgdams vīns smarkė garou? Ons, matītėis, par tas kelės dėinas daugiau sošėla ė išgarava... Ė nie ėe kuo dīvuotėis ė ėiškuotė kaltū.

Muotina pasėveiziejė ėe i doktėri, ėe i vīna ė no-sėramėna, tik negaliejė soprastė, a iš tėkrūju, a tik nenuoriedama jimtėis so sava mergātė...

(Nukelta i 58 p.)

Paskou, pu kuokiū dvijū nedielī, pas Rodius bova jau kēts, patiū tievū soruošts balios. Tuoks balios če liuob būs kuožnās metās, par Švēntuos Vuonuos atlaidus. Tās metās privažiava daug kvēistū ē nekvēistū svetiū, gēmēnaitiū. Ē toukart ta vīriau-siuojē doktie Juovita tievams pasakē vesa tēsībē.

– Mama, – pri stala, gērdont vēsēms svetēms, ištarē ana, – šēndēin mūsa bažnīciuo ī atlaidā, aš ejau išpažintēis ē torio tau prisēpažintē sava griekus, kē-tēp vesa laika būs nerami mona sāžēnē.

Ana, kāp vīresniuoje ē atsakingiausiuojē dok-tie, vēskou lig smolkmēnu išpasakuojē, kas če tou vakara bova ivikē. Magdelē degē ligo kuokiūo ognie, jautē dēdlē nuoskauda ē apgavistē. Juk išdevē karto ē anou, bet ana bova somdēnie, vuo vēskou išpasakuojē šeimēninku doktie. Pu tuo ana priējē pri šeimēninkēs ē pasakē:

– Je tamstā nosēkalta doktie, tā aš, kāp svetēma, do karto tēik. Bet aš negalieju išdoutē sava geriausiu draugiu ē tiliejau. Konēgs ē monēs nepagirē, bet aš tiliejau. Vuo dabā, ka jau vēs tēik žēnuot, tamstas valē, žēnuosēt kāp so monēm rēk pasēelgtē. Tamstas žuodis mon būs paskotēnis, – ē vuos neašaruodama pasētraukē i pašali.

– Gražiausē, – bešēdaužē muotina. – Tievams nežēnont trīs panas bovuot parsēvedosēs i nomus pu kavalierio. Kieliet balio... Magdelēs, nuors ē ne mona vāks, nekaltēno ē nepeiko. Ana elgies garbingā. Garbingā, nuors ē konēgou padedont, pasēelgē ē mona Juovita. Lai tuokēi dalikā daugiau nebsogunda jaunū šērdielī ē nebtēmda sāžēnēs skaidroma. Tievā, mosintās atlēsiav tuoms sava išdikieliems ē paprašīsiav anū daugiau tēp nebdarītē.

– Kāp tad, – beprēdūrē ons, ē svetē, išgērdē tuo-ki sprēndēma, gerašērdēškā nosējoukē.

Rusā

Ka pērmouji karta i Lietova ožējē rusā, Magdelē tebēbova tuo patiūo vēituo. I rastuorana atējē vīries-nis Lietovuos kariuomenēs karēninks, pasēšaukē Rodienē ē viešā pranešē, ka jau šēndēin i miesta iēs rusā, ka če būs anū tēik ē tēik, ka jau rēks anus pri-jimtē, doutē valgītē, vuo tilē pridūrē:

– Dabā anēi ožgruob mūsa Lietovelē, mumis val-dīs rusā, – tumet nosēsoka ē nobraukē ašara. Nuors Lietovuos kareivē bova ginkloutē, galiejē priēšintēis, bet aukštesnē valdē tuoki pasēpriēšēnēma oždraudē. Daug kas tou soprata kap Lietovuos išdavistē.

Toukart Rodienē sosēvadēna vēsas padaviejēs, viriejēs ē kētus restuorana tarnautuojus, padarē tuoki kap ē sosērīnkēma ē pranešē:

– Vēsē būkēt atsargē, mergātēs būkēt duoras ē rimtas. Lietova nu šiuos dēinuos ožjem svetēmtautē.

Magdelē minties kelis kartus pakartuojē: „Sve-tēmtautē ožjem Lietova. Jezau, kāp dabā bebūs, kou mums berēks darītē?..“

Rodienē paskou, jau neblaikīdamuos nikuokē atsargoma, pridiejē:

– Rusā īr neēšēauklijē, tēkrē azējatā, kreiva-tēkē. Anēi mums atneš vēsuokiū nelaimiū. Aš jau nieka nebgaliesio tamstuoms bepadietē, patis jau žēnuokēties, kou ē kāp daruot, ož savi vēsumet rēks patēms atsakītē. Dieltuo aš tamstuoms vēskou dabā ē pasakau. Mes rusu i Lietova nevadēnuom, anēi mumis ožgruob...

Rastuorana žmuonēs, tou išgērdē, pasējota tēp, ligo būtom paukštē pašautās sparnās – ni vēns nebžēnuojē ni kas anū kēta dēina lauk, ni kou be-gal tarp savēs rokoujēntīs vēns kētam sakītē.

Tou dēina, ka rusā pasēruodē miestē, bova jau vakars, tema. Bet ka anēi žīgiava, dā anus galie-jē iveizietē. Gatvies bova nemažā žmuoniū. Bova ē tuokiū, korēi tū rusu karēiviu liekē pasētēktē so kvietkuoms ronkuos; sosēdarē tuoks īspūdis, ka kažkas anus bova soorganizavēs a lēipēs tēp darītē... Jezau, ka anēi poldēniejē, ka džiaugies, kap kuokē sava išganīma solaukē.

Kēta rīta Magdelē biega nosēpērkētē sēlkēniu kuojēniu. Kamē tik liuob sotēks kuoki pažīstama žīda, ons vēn liuob klaus:

– Tamsta tā jau musintās žēnā. No, a tēkrā tēi rusā mūsa miesta ē ožjims?

Magdelē tou laiko jau liuob pērkētē geras žekēs, ne bikuokēs, tiktā gera sēlka. Bova jau paugosi mer-gička ē nuoriejē atruodītē gražē.

Ka parējē nomēi, Magdelē tujau paklausē sava šeimēninkēs:

– Dielkuo žīdā tēp klausēnie, kas parēs – rusā, a vuokītē?

– Vākali, vuokītē vēsus žīdus išvarē iš Vuokītē-jēs. Ē ne tiktā išvarē, bet daug anū ē sojiemē, sokēša i kaliejēmus, oždarē i belaisviu stuovīklas, sošaudē. Dieltuo anēi baisiausē bējē, ka Lietovuos neožjintom vuokītē, dieltuo ē klausēnie. Ē to, je anēms pasakē, ka rusā ožjims, anēms geresnēs naujīnas ē būtē negaliejē.

Tou dēina ne tik Magdelē, bet daug ē kētū lie-

toviu jauties kap žemė pardevė. Vuo rastuoranė tou dėina vėsė kuo grėčiau nuoriejė iš artiau pamatītė, kas duo vabalā ī tēi rusu kareivė ē kas ī ta rauduonuojė armėjė ē anuos karėninkā. Lietovius karėninkus vėsė gerā žėnuojė. Dabā vėsė nuoriejė pamatītė tus naujus. No, ē grėtā vėn anėi pasėruodė. Sovėrta tēi ruskelė ī Rodienės rastuoranieli, no, neapsėrėksem pasakė, ka kap kuokė porvėna ē išminta laidara kiaulės: jau so tās kėrzavėnės pasmėrdosiu taukū prisuotintās batās. Prinešė, pridrabstė anėi joudiausė porva ē muolė ī išlakoutus, išblizgintus pakajus. Nie anėi valies, nie nosėavė tū porvėnū batu. Muovė tėisė ont švariausiu kėlėmu ē ont blėzgotė kap zelkuorios parketa. Ožkariautuojems atruodė, ka anėi tēp elgtėis gal. Vuo rastuorana žmuonės, kas pru doru onga, kas iš kuokius kerties tik beveiziejuos, kas če būs tuoliau. Paskou puonė Rodienė išsėaiškėna, ka anėi pas mumis če atėjė ī ne kuokės iškėlmės, vuo tiktā pavalgītė večerės ē dieltuo ožėjė če tėisė iš lauka, ligo būtom bovė sava kareivėnės. Vėriejė jau vėskou bova ištaisiosi kuo poikiausė, kap tėkrėms svetems, nuorint ē nelauktėms. Bova ont stalās ē šnapšės – anus vaišėna jau tēi Lietovuos karėninkā.

Paskou vėskuo bova dā daugiau, bet pėrmiausė akis vargėna ta nešvara, tas lietovems nesoprontams rusu apsėleidėms ē azėjatėšks, izūlos karėškiu elgesīs. Atsėt, anėi jau īr vėsk, vuo če tēi vėitėnė – nieks.

Pu keliū nedieliu, ka jau pradiejė ī Lietova kraustītėis ē anū šeimas, lietovė rastuoranė rusams soorganizava ontruojī balio. No, tā toukart bova dā dėdliēsniu dīvu. Vėsė rastuorana žmuonis prisėjoukė tėik, ka kelės dėinas anėms pėlvā skaudiejė.

Daug kas iš iduomoma bova išėjės ī stuoti paveizietė, kāp tēi karėninkā pasėtink sava ontruosės posės. Bova tuos sotėktovies ē Magdelė, nes nuoriejė pamatītė, kuokės karalienės atvažiou pri tū Lietovuos ožkariautuoju.

Tēi karėninkā soprata, ka dabā jau rėk pasėtėmtė. Ka tik traukėnīs sostuojė, iš vaguonu vėsa sava patiū ē draugiu manta anėi iškraustė ontruo posie gelžkelė, jau ož traukėnė, ka nieks nematītom ē nepadīvītom. Ė tujau pat besėveizint, če anėi tas sava patės nodarė. No, bemaž puonevalė novėlka nu anū tas vatėnės, nosėtrīnosės šimtasiūlės, noavė kėrzavėnius batus ē tujau pat apdarė jau so lietovėškās drabužės, lėipė apsėmautė miesta krautovies nopėrtās batās. Vuo tēp, kuo tik išlėposės iš traukėnė, anuos atruodė jau kap kuokės paskotėnės kaima čiūčelas.

„No, ē drīst, matā tuokės važioutė“, – pamatiosi tas apdrėskosės karėninku patės, galvuojė Magdelė. Pu tuoms sava šimtasiūliems anuos tēp pat nieka gera netoriejė – ni kuokė apatėnė, ni duora muotrėška stanika. Ont petiū maties ontėmptas tik joudā roduos planelės jopėlelės, vuo vėsos anū papoušals bova par pėlva parjousts dėržos iš žalė pėlka brezėnta.

Vīrā vėsus sava patiū atsėvežtus drabuži tujau pat išmetė lauk. Bet tēi rusu karėninkā ne kou teėšmanė aple muotrėškus apriedus. Kas krautovie anėms pu ronko pakliova, tuo ē bova pripėrkė, je tik tas pėrkinīs jau nuors bėškieli bova panašos ī muotrėšku nešiuojemus drabužius. Lietoviu muotrėšku naktėnė marškėnė tās laikās bova poikė, gielietė, vėsuokiū vėsuokiausiu spalvū. Galiejė prisėpėrktė vėsuokiausiu – terekiejė torietė tik litu. Tā anėi, vargšā, tuoms sava muotrėškuoms ē pripėrka tū poikiū naktėniu–pamėslėjė, ka če jopėlės. Ė so tuoms „jopėleliems“ anėi jau ē apvėlka tas sava patės ē paskou dā ēlgā ne vėns tēp „papoušta“ vediuojies pu miesta...

Ka rusu karėninkams ē anū ontruosiems posiems bova soruošts tas kėts balios, pasėruodė, ka ē tuos anū meilės (patės ē sogīventėnės) nie ni kėik mondresnės ē nedaug kou teėšmana aple normali žmuogaus gīvenėma. Jiemė kelės iš anū ē atėjė ī balio pasėpoušosės so tās patės naktėnės baltėnės... „Vargšėlės, vargšėlės, – galvuojė Magdelė, – dabā aiškiausė matau, ka anuos be sava šimtasiūlės ē pėlkā žalė kareivėška dėrža pasaulie daugiau nieka nier matiosės...“ Tumet jau ē veizontėis ī tus azėjatu „pašpuosėjėmus“, anā nimaž nebjiemė jouks, tik sunkė spaudė šėrdi – tuokėi tatā tēi Lietovuos „ėšlaisvintuojė“...

Į ontruojī balio karto so sava patiuoms bova atėjė ē Lietovuos karėninku. Če vīka jau tas vadėnamāsis sosėpažėnėms. Bet lietovems karėninkams, kāp ē Magdelė, tou vakara bova liūdėnė. Anėms tamė laisvės praradėma baliou vėsā nebova dielkuo linksmintėis. Lietovė gierė iš unt stalū padietū nedėdėliū gražiū stėklieliu, vuo tēi rusā, tik pasėveiziejė, pasėveiziejė ī anus, ē nesopratė, kuokėi če joukā īr daruomė pri tuokė iškėlminga stala, pradiejė darītė valog savės. Drousiesis kapėtuons Muhadinuovs, nebgaliedams sosėtorietė nu pagundas žmuogėškā išgertė, nesėvaržīdams pasakė:

– Pasėjimkėt tus stėklelius ē neškėt ī vākū darželius. Tėn galėt buovītėis kėik tik nuorėt, vuo mes, tarībėnė kareivė, esam ne vākā, zabuovuoms neož-

(Nukelta ī 60 p.)

sėjėmam. Atneškėt ė padiekėt ont stala „stakanus“.

Šeimėninkė tujau pat patvarkė, ka rusu karėninkams ė anū sogīventėniems ont stala būtom padietas stėklėnės. Vėinuo posie stala siediejė tēi rusā so sava muotrėškuoms, vuo ontruo – lietovė. Ont stalo bova padietė vėdelsė ė peilė, bet anās svetė maž tenauduojies. Anėi, nieka nelaukė, so šaukšto atsėgnībė pu gera gabala svėista, pasėjiemė mėsuos, kelės rėikės dounas ė vėskou sosėkruovė i sava liekšteles. Jau, kāp anėi ka bova pripratė, isėdiejė vadėnamoujė sava norma... Nebėngė dā mėsuos so svėisto, ont vėršaus jau kraunas pu gera gabala torta. Ė patėnkintė valga tou torta, ė prisikond karto svėista. Kėtėijė tou torta, kap kuokius sausainius sogrėb, atsėplėš so trim pėrstās gabala ė kėš i borna. Ne vėina mažuojė plaskelė tēp ė lėka švari, nikuokiū valgiu i anas par vėsa vakara nieks neisėdiejė. Vėks iš dėdliuojė bliūda ėjė be tarpėnės stuotelės – tēisė i borna. Kėtėijė, jau pamatė, kāp ė kou mūsėškė dedas i tas mažas torielkelės, pradiejė tēp pat darītė. Bet valgot daug kam dā ė toukart vėdelsė tēp ė neprėireikė – ožteka šaukšta, peilė ė pėrštu.

Padaviejė sostuojė veiziejies ė tīlė, ka neižeistom atėjosi, joukies. Tuokiū dīvu par sava omžio anėi dā nebova matė. Vėsė joukies pru ašaras...

Rusu karėninkā so tuoms sava „stakanuoms“ pasėjota kap žovis, palėstas i tēkra ondėni. No, ė pradiejė pėltė tou šnapšė, ė gertė pu pėlna skleiničė. Vėina pu kėtuos, vėina pu kėtuos... Grėtā vėn anėi parkaita ė tēp jau apījoudės tuos anū „lėmpas“ pasėdarė mielėnā rauduonas. Dabā jau vėsė rastuorana darbuotuojė ė lietovė karėninkā pradiejė bėjuojė, ka tik anėi vėsā neėšėtom iš pruota.

Ka jau rusā geruokā prisėtašė, prasėdiejė šuokė. Ikaitė rusā demuonstrava sava katiušas ė kazuokus – tuokėi bova anū pagrindėnė šuokė. Ni so muotrėškuoms apsėkabintė rėk, ni nieka. Šuok vīrā vėinė patis, no tēp, ligo gaidė ont mieslino. Šuokėnie, tūpčiuo, sparduos i šuonus ė tik doud so sava plėkū ronku delnās par tū brazėntėniu batu aulus, tik dolkės rūkst. Vėsė atsėstuojė veizas i anus ė kėik begaliedamė dīvuojės, petės trauka. Vuo anėms atruodė, ženā, gėrtėms, ka jau ė lietovė tou anū mena gerā vertėn. No ė siunt, no ė neras iš kailė kap beėšmanīdamė. Nu prakaita paršlapa ne tik anū nuosėnė, bet ė žalsvā pėlkas bėndiurkas.

Nebgaliedamas besolaikītė par kraštus trīkštonės sava energėjės, pri vīru prisėdiejė ė anū muotrėš-

kas. Tuos irgi sklaidies, šuokėniejė ė ont vėino, ė ont abėdviem kuojum, ė tēp smarkė sokuos, ka nebgaliejė somatītė, kamė pradė, vuo kamė gals. Žvīgava ė ūkštava, no, kap tēkras artistės. Vuo jau ka doud so vėino ė so ontro kuojė i tas grindis, ka atruoda, ka ė tēi anū batā besėveizint išsėsklaidis, nolieks nu kuojės. Ė tēi naktėnė baltėnė, so katrās atėjė i tou balio, sokuos išsėpūtė ont anuoms kap kuokėi medėnė kobėlā.

Lietoviu polka vads tumet tīlė palėipė:

– Papluokem, papluokem anėms, juk matuot, ka neras iš kailė, tū sava bėndiurku, nuor pasėruodītė... Papluokem, ka neužsėgautom...

Šuokiejė galvuojė, ka lietovė ėe jau iš šėrdėis anus prijem, ka tēkrā džiaugas... Vuo lietovė pluojė tik iš mandagoma. Šėrdie toukart anėms bova krovėnas ašaras. Vėsėms galvuo bova vėina mintės – kuokė bebūs rītuo dėina, kāp berėks tuoliau gīventė...

Pasėbėngos sotėktuviu baliou, prasėdiejė dėdlė liūdnos gīvenėms. Pu tuo tujau pat rusu karėninkā pradiejė noginkloutė lietoviu kariuomenė. Tujau vėskou soardė, pradiejė tvarkītė pagal sava istatīmus ė kanuonus. Jau lietovė ligo ė sava nuoro bova paverstė belaisvės. Ni tū lietoviu karėninku, ni eilėniu karėviu niekam nebreikiejė – vėsor ė vėskou Lietovuo pradiejė tvarkītė tēi rusu kareivė.

Vėinamė lietoviu polkė poskarininkio tarnava Magdelės posbruolis. Ons tou sava polka, pritaront kareivėms ė kėtėms karėninkams, išvedė iš kareivėniu ė so vėsās ginklās pasoka link Vuokītėjės. Anėi nepaklosa, nenosėginklava ė pri Šiauliū bova apsop-tė. Tėn nelīgīuo kuovuo be gailestė bova sonaikintė.

Rastuorana šeimėninkė, matīdama, ka pri naujuos valdiuos nieks gers nebišėt, tujau pat so sava šeimo išvažiava gīventė i kėta miesta. Rastuorana tujau parjiemė rusu paronkėnė. Anėi atlėda vėsus senūsius darbuotuojus ė prijiemė naujus. Kol sandielius dā šiuo tuo bova, pagīvena, vuo paskou tas rastuorans išsikviepė ė tēn beveikė paprasta miesta valgikla.

Naujė tarnistė

Magdelė rastuoranė, kāp ė kėtėms, neblėka vėitas – ana naujė valdė nebėbova patėkėma, tad anou išvarė lauk. Toukart ana noėjė i miesta muotrėšku organizacėjė – ėe veikė tuokė īstaigta. Vaduovava muotrėškuoms tuoki Kuojelienė. Ana pu pėrma so sėtėkėma pakėša Magdelė pu nuosė lapielī:

– Je nuori gautė darba, tujau pat rašikės i komjaunuolės, ožpildik tou lapielī ė sava ronko pasėrašik.

Magdelės omžiaus metā stuojėmou jau bova tinkamė, tā ė lėipė istuotė, vuo paskou jau žadieję rokoutėis tuoliau.

– Aš nemuoko ni rašītė, ni skaitītė ė niekor aš nerašisious. Je torėt kuokė darba, doukėt, darbousious sąžėningā, vuo stuojėmus palėkėt kėtėms.

– A matuot, a matuot, – jiemė aiškintė ta vadoovė, – kuokės nosososės vargšās tamstas ta neprėklausuoma Lietova padarė. Bemaž vėsė esat be-raštė, netorėt nikuokiuos specelībės, nikuokiuos puolitėnės nuojautas.

Nuorintās Magdelė i tou komjaunima ė nestuojė, bet ta vadoovė anou vės tėik prijiemė i darba. Bet tas darbs bova nenosakuoms: pagal puopierius Magdelė tuo sava istaiguo dərba kurjerė, bet tonkė vėn ana ne kou nuors noneštė toriejė, vuo Kuojelienės nomūs priveizietė anuos vākus. Kuojelė toriejė vėina dėdliesni, ė vėina šešiū metieliu sūno. Šeimninks bova dėdėlis tū laikū veikies. Tās metās ons mažā kumet teliuob būtė nomėi, vėn vākštuiuojė, važėniejė pu aplinkėnius kaimus ė agitava žmuonis stuotė i kolkuoza. Bova jau tėkros rauduonāsis, lig išdorniejėma bova atsėdėvės rusu valdė. Ons Smetuonas laikās bova puogrindininks – so sava bėndramintės veikė slaptā ė laukė atėtont rusu. Ė dabā, ka bova jau ta anū valdė, ons išlinda iš tuo puogrindė ė kėik begaliedams veikė, agitava, nemėiguojė ni naktim, ni dėinuom. Bova sodžiūvės kap šakalīs. Kou jiedės, kuo nejiedės liuob daužītėis pu kaimus ė skaitītė paskaitas, aiškintė žmuonėms, kāp gerā būs, ka vėsė sostuos i koukuoza. Džiaugies ė aiškėna, ka nerėks bėdėrbtė nikuokem išnaudotuojou buožė, vėsė dərbs sau ė valstībė, ė gīvens besėvartaliuodamė geruovie, ligo kuokėi inkstā taukūs...

Ka jau pasėbėngė muoksla metā ė prasėdiejė atuostuogas, Kuojelienė tou sava dėdlesniuoj dešimtmiėti sūno išleida vasaruotė i Palonguos pijuo-nieriu stuovikla, vuo Magdelė so tou mažesniuoj palėka nomėi. No ė vėina vakara Kuojelienė pasakė:

– Bovosiūs Šauliū rūmūs rītuo būs vakarielis, tā pas mumis atės dvė mergātės pasėskuolintė tautėniu drabužiū. To idouk anuoms tus drabužius, vuo aš tujau pat torio važioutė i Kauna.

Anuos vīra, kap ė vėsomet, nomūs nebova. Ka rīta meta Magdelė atsėkielė, šeimėninkė jau bova išvažiavosi. Ana sava šeimėninkė vėsomet liuob vadintė „puonė“, nuors šeimėninkė tas ė nepatėka. Ana vėn liuob sakīs ė sakīs:

– Puonu pas mumis nebier ė to monės nepravardiuok. Vadink muni „draugė“. Je nepatink, pri tuo žuodė gali dā pridietė mona varda.

Tou dėina, palėkosi vėina, Magdelė karto so tou vāko išbiega i krautovės šiuo tuo nosėpėrktė pavalgītė. Ka parėjė, pavalgė, išėjė pasėvākštuiotė. Vėn karto so tou vāko – anuo vėina nomėi palėktė bėjuojė. Vedėna vāko Magdelė atėjė ė i šuokiu salė. Ana jau bova poiki mergička, jau ė pasėpoušosi, ė sosėtvarkiosi, ė tēi šuokė anā liuob jau kvepietėnuos kvepies, no tēp, kap pavasari pražīdosės ėivas. Ka ė ož keliū kėluometru būs, vės tėik traukė, vėliuojė tēn noėtė, sosėtėktė so jaunās, pašuoktė. Ė dabā ana atėjė pasėšuoktė, bet pri šuona toriejė tou vāka. Ana ė sied tuo salie. Ka jau vāks kuo ožsėnuor, išved anou i lauka. Salie šormoliava ė tuos mergātės, katruoms Magdelė bova idevosi tautėnius drabužius. Ka praėjė kėik laika, anuos priėjė pri Magdelės ė paprašė:

– Mes dā torem vaidintė. Pabūk dā salie so tou vāko, vuo pu vaidėnėma vedvė tus drabužius tujau atėdousiau ė to anus galiesi parsėneštė.

Magdelė tēp niekor ė neskob. Tumet anuos aki tuo salie patraukė pasėruodė nepažīstamė, dailė noaugė aukštė vīrā. Anėi priėjė artiau Magdelės ė tīlė tarposavie pradiejė rokoutėis. Ka ė nenuoriejė klausītėis svetėmū kalbū, Magdelė karts nu karta vės liuob nogėrs, kou anėi rokou. Pradiuo ana isėklausė, ka tēi vaikė bėndraun vuokėškā. Isėveiziejė. Vėina iš anū Magdelė jau pažėna – ne kas kėts, vuo tas pats gražiesis leitėnantielis Ruoms.

– Ketvėrta valonda mums jau rėk būtė pasėruošos, maž bier laika, neužsėmėrškėt ė nebėprasėdiekėt so tuoms mergātiems. Ipatingā to, Ruomā. Žėnuokėt, ka šiuo karta vuokītė ožgrajīs ne ont jouka, – nogėrda Magdelė.

Mozėka grajėj, vuo anėi pastuov, pastuov ė vės išėt pakūrintė. Pavākštuiu pu lauka, pasėžvalga, pasėrokou ė viel iėt. Vuo Magdelė, dabā jau kap kuoks seklīs, laika ož ronkelė tou vāka ė vėn pasėveiz, pasėklausa. „Nepažīstamė, strainė vīrā ė, kuo tamstas dabā ė pu tou mūsa salė maršėroujėt, kou tamstas ė dərbat? Rokoujėties ė lietovėškā, bet a tik nesat vuokītokā?“ – speliuo ana.

I tou miesta pasėšuoktė ė onkstiau liuob atėtė ož sėinas gīvenė vuokītė. Anėi jau karto so miesta jaunimo liuob ė šuoks, ė dūks, ė nieks dieltuo nedīvuojies. Bet dabā, ožėjos rusou, anū beliuob būs

(Nukelta i 62 p.)

tik retā kumet. Ē tik šiou vakara anēi viel pasēruodē. Magdelē kēla kažkuoks itarēms: „Kas nuors če jau īr neb tēp, če tēp paprastā nebēbūs. Be rēkala če nebūtomēt atējē, nešuoktomēt ē, kap gaidē pakielē skiauterēs, nevākštiuotomēt pu tou mūsa salē.“

Tēi vaikē bova apsēmetē – elgies tēp, ligo būtom vēitēnē, atseit, nieka nebējē ē neslapstuos. Vēns iš tū vaikiu, jau tas Ruoms, jem ē išved Magdelē šuoktē.

– Vuo iš kor, tuoki gražuolē, esi, kēinuo tas vāks, a ons ne tamstas tier?

– Ne, – saka Magdelē, – aš tarnaujo pas sava puonē. Anuos tas vāks ī. Vuo je atvērā sakītē, tā tāmista torietomi moni pažintē. Juk ne tēp jau senē pas puonē Rodienē karto pri stala gieriē rauduona vēišniu vīna...

– Viešpatie brongiausis, ne veltou saka, ka par laika kalns so soēt... Vo, kāp gerā, ka radau pažīstama žmuogo... Magda, a negalietomi monēs so tās vīrokās parsēvestē ē pavaišintē kavo? Mes esam tēp novargē ē dā šiou vakara tuolēi torem noētē?

– Kas īr tēi vīrokā?

– Duorē ē gerē. Anēi tau nieka prasta nepadarīs, vuo kumet pri pruoguos gal būtē ē dēdlē naudingē. Kumet nuors aš galiesio ē daugiau aple anus papasa-kuotē, vuo šiou vakara ožteks. No, tā kāp?

– Gerā, galem ētē. Mēslējo, ka tēkrās Lietovuos karēninkās gal pasētēkietē...

– Tēsingā mēslēji. Tad aš ēto anēms pasakītē ē tujau ētam...

Magdelē mata, ka vīrā tvarkingē. Parsēvedē anus ont tuos kavuos. Šeimēninku nebova, ē kas če tuokē, ka jaunē, gražē vīrā biški pabēndraus so somdēnē?

Vīrokā bova ne tuokēi jau dornē ē ne tuokēi nekaltē... Kou anēi tamē šeimēninku butē rada, kuo anēms tēn reikiejē, Magdelē nežēna. Žēna tik ka reikiejē, nes, ka ana parējē iš vērtovēs so kavo, vāks, ruodīdams so pērštelio, pradiejē sakītē:

– Tas diedē pajiemē mamītēs puopierius.

– Nebējuok, paskaitīs ē padies... – ožglaistē stuojosē nejaukē tīla Magdelē.

Vo tēi vīrā išgierē kava, padiekavuojē Magdelē ē karto so anou viel išējē i salē – Magdelē reikiejē parsēneštē tus tautēnius drabužius.

Noējē i tou salē, vuo Magdelē vēn neēšēt iš galvuos tēi vīru žuodē aple ketvērtuos valonduos mo-zēka. Apkīriejē anā bebūtē tuo salie, ē vāks jau nuor mēiga, vuo vaidēnēms kap neprasēded tēp nepr-

sēded. Magdelē nutarē neblauktē tū jopieliu: „Vo kor aš dingsio so tou vāko, ka ons mon ont kelēs ožmēgs? Tuokē drēgonta lig nomū aš nikāp nepar-tēmpsio. Kol ons pats dā ēt, rēk kieblintē nomēi.“ Ē ana, nieka neblaukosi, išējē mēgdītē vāka.

Tarp miesta žmuoniū jau senē ējē kalbas, ka vuokītē dēina ont dēinuos tor ožjimtē miesta. Bova ons pri pat sēinas so Vuokītējē. Ēdama Magdelē ē mēslēi: „A tik jau nebūs atējēs tas nustatītāsis laiks, a tik ne šiou nakti?..“

Ka anodo parējē ē atgolē, bova jau aple kuokē tretē valonda naktēis. Tou laiko parsēbraižē ē pats šeimēninks. Ons šiuo tuo pasēgrombē koknie, no-sēdarē ē noējē mēiguotē.

Kars

Naktēis uors bova pēlns nenosakuomas ītampas, vēsks bova ligo priš dēdēlē audra. Daug kas kažkor lakstē, kažkou darē. Nu pat vakara gērdiejuos ligo kas važioutom, nesostuodams ūžtom, tarpās ligo ē žemē kažkas drebēna. Ka ē slapts bova bevielīs te-lepuons, bet miesta gīventuojems ons jau daug kou bova spiejēs praneštē.

Tou laiko rusu karēiviu miestē bova dēdlē daug. Anēi tas sava stuovīklas bova aptvierē spīgliu-tuoms druotims ē dēdēlie dalēs gīvena kāp kuokēi vasaruotuojē – palapēnies. Tou nakti anēi kap ē kuožna kēta kuo ramiausē pūtē par oustus. Ēš tēn žmuonēs ni nu vakara, ni nakti nieka negērdiejē. Kareivēniu posie vēsor bova tīlē ē ramē. Kareivē nieka nenojautē, kas daruos aplinkou. Anēms bova isakīta klausītē tik sava vada ē Stalina. Tēp ē bova. Tū karēiviu iš aptvara i miesta nieks neliuob išlēstē.

Aple prasēdiējosi kara Kuojelienē sožēnuojē Kaunē. I nomus ana neogrīža. Ē vākus, ē vīra palē-ka lēkēma valē. Vīrs tou pastaruojē taikuos nakti dā paklausē Magdelēs:

– Vuo kor īr prapoulosi mona pati, ka jau ē nak-tēmis nebēparēt nomēi?

– Ana vakar išvažiava i Kauna ē dā negrīža. Bet, Jezusmarējē, žmuonēs pasakuo, ka šiou nakti vuokītē pradies kara ē ožjims mūsa miesta.

– Kuo tik tēi pliauškalā neēšsēgalvuo. Mes žē-nuom geriau ē be baimēs mēiguok – iš tū kalbū nebūs grūdū. Nieks nieka neožjims, nieks nieka neožpols. Če īr gandā, buobu pliuotkā... To, vāka-li, negali ni soprastē, kuoki galinga ī mūsa armējē... Nieks negal išdrīstē mūsa ožpoltē, ni pats Gitleris.

Ons gerā žēna, kāp tas anam pasėbėngtom...

Tėp pasėrokavėš ons sau kuo ramiausė atsėgolė, sosėkėša pu galvo ronkas ė ožmėga. Pri pat anuo luovas ont stalelio stuoviejė radėjė. Ta radėjė, ka ė tilė, vākali, tik grajėj tuokė linksma, tronkė mozėka. Pu tuo, nebėlgā trokos, laukė tėp smarkė kažkas sobėldiejė, ka ė žemė sodrebiejė. Kuojieliu noms tėp solingava, ka dā gerā neatsėbodosė Magdelė pasėruodė, ka ons tujau pat prasmegs i žemė. Tėi pėrmėijė vuokītiu sviedėnė bova paleistė i rusu kareivėnės. Tujau pat ožgesa elektra ėr, ligo pakėlos perkūnėjė, laukė vės daugiau ė stėpiau jiemė tronkītėis – pradiėjė spruogėnietė bombas ė sviedėnė.

Kuojielis, pašuokės iš luovas ė ontsėmetės drabužius, pasėgrėbė briauninka, portveli ė ipoulė pas Magdelė:

– Kažkas ėr neb tėp, kap mėslėjuom. Musintās to bovā teisi. Aš išbiego i vikduomouji, nežėnau a beparėsio. Magdelė, je tau bepaviks kamė pamatītė mūsa palongėški sūno, anou ė tou mažouji vāka, kāp nuorintās nuvesk i kaima pas patiuos gėmėnaitius. Aš biego.

Ons apkabėna sava atsėbodosi sūno, kelis kartus pabočiava anou ė, nepadevės Magdelė ni ronkas, išliekė pru doris. Vuo aplinkou vėsor be partraukas jau spruogėnietė sviedėnė, bova baisiausiai bėldiejėms. Magdelė, kap nu krīžiaus nokrėtosi, pu nakėniū baltėniū blaškies pu truoba, nebsoprasdama, kou ėe bedarītė. Paskou skobėnuoms ana šiou tou ont savės ontsėmetė, pasėgruobė papėnti dounas, išlėntinā pajiemė vāka drabužėlius, dā šiou tou, ė, oždariosi doris, so mažoujo išbiega i gatvė. Laukė bova dā baisiau. Nu kuožna paleista sviedėnė žemė pu kuojuoms siūbava, gatvė biega daugībė žmuoniū. Bėbiegont tā prišakie, tā iš paskuos, vėsā šalėp krėta ne vėns mėrtėnā sožeists žmuogos, bet nieks nesostuojė, nieks anū neveiziejė. Magdelė sava akimis matė, kāp prišakie bėbiegonti so maišo ont petės vīrėška nokėrta netuolėi spruogosė sviedėnė skeveldra. Kėts žmuogos, bėbiegdams pru šali pasėgrėbė anuo maiša ė nobiega tuolīn... Muotina nešies ronkuos vāka. Novėrta anuos vīrs ė jau nebkielies, vuo muotrėška so vāko palėka gīva. Sokrėta anodo ont šėlta lavuona ė palėka bekriuokou gatvės vėdorie. Vėsė kažkor biega, liekė, bet ni vėns nežėnuojė kor. No tėp, kap pu dongu ka laksta rudini šauduomė paukštė. Ni patis nežėna kor, ni dielkuo, bet vėsė biegi.

Magdelė dā spiejė pamatītė, kāp i vėina noma pataikė bomba. Smarkė driuksteliėjė, sožaibava ė

tuo noma sėina ožvertė gatvė. Vuo kas tū dolkiu, vuo žmuoniū klišmos! Ė klīkė ne tēi, korėi palėka pu grioviesės, vuo tēi gīvėijė, katrėms pri pat nuosė vėskas tas ivīka. Žmuonės pasėleida atgal, nes neblėka praejėma, ėe kažkas dā vėina karta stėprė driuksteliėjė, soužė ė pasėruodė stėpri gaisra ognės.

Paskou Magdelė soprata, ka žmuonės biegi i kareivėniu posė – ka tik grėčiau išbiegtom iš tuo apšauduoma, degontė miesta. Pasoka karto so anās ė Magdelė.

Vo vuokītė pati pėrmouji, pati baisiousi smūgi kėrta kap tik i kareivėnės. Anuos bova miesta pakraštie, tėn, kor ė biegi apšauduomė žmuonės. Jou artiau kareivėniu, jou aiškiau maties, kāp iš vėršaus leidas švėitontės bombas, kāp anuos krimt ont tū jau apgriovusiu kareivėniu ė iš tėn bovosiū pastatū pakėlst tik jouds jouds dūmu ė dolkiu debesės.

Bėbiegdamė žmuonės atsėtrėnkė i tū kareivėniu spīglioutas ožtvaras. Kieli nošvėitė degou nomā ė sandielė. Daug karėiviū ni iš luovu nebova spiejė atsėkeltė – anus traiškītė sotraiškė ožvėrtosės kareivėniu sėinas. Gīvū daugiausė lėka iš tū, korėi mėiguojė palapėnies. Anėi dā miegėna kažė kou veikėtė. Bet ė tēi, iššuokė i lauka pu baltūju, nežėnuojė, ni kamė tēi anū vadā, ni kamė kėtė kareivė. Dabā jau anėi elgies kas kāp beėšmanė. Anėms nebreikiejė baisėnė lėkėma: žmuonės aplinkou svetėmė, vuokītiū kariuomenė ėt ont vėršaus, vuo to nežėnā, a laiks ėr biegtėis, a dā rėk vuokītems priešintėis.

Ka žmuonės atbiega lig spīglioutas kareivėniu tuoruos, anus pasėtėka dā iš vakara palėktė kareivėniu terėtuorėjės sargībėnė. Anėi stuov atkėšė šautovus ė neleid praėtė. Žmuonės ė šėp, ė tėp rokou, bet anėi nėt ni i kalbas. Neveiz, ka jau nieka neblėka iš tū anū kareivėniu, anėi, kap kuokėi stabā, stuov ė lauk pasėruodont sava vīršininku ė dā šauk:

– Aha... Biegi, vuo mes ož tamstas, parsėdavėlius, torem sava krauji lėitė. Biegi, vuo sava žemės nenurėt gintė. Matā, kuokėi niekšā... Tėp nieka nebūs. Nepraleisem, ė vėskas, ėkėt kor nurėt, mums nerūp.

Ė tou tarpo iš kažkor atsėrada tēi šuokiūs bovė jaunė vīrā. Anėi dabā jau bova ginkloutė, so autuomatās, ė, nieka nelaukė, paleida šūvius. Ka tuoruos nieks nebsauguojė, žmuonės tujau pralaužė praejėmus ė kareivėniu terėtuorėjės pakraštio išsėgava iš miesta i laukus. Vėsė pasėdevė i fronta posė, jau ont Vuokītėjės.

(Nukelta i 64 p.)

Če mažiau bespruogėniejė, mažiau bebova dolkiu, laukūs daugiau vėitas, ẽ žmuonės platė išsėsklaidė.

Magdelė vėsa tou nakti blaškies karto so Kuo-jelienės sūnelio Juonelio. Kėik begaliedama nešė anou kliebie, vedė ož ronkelės. Vāks bova baisiausė, kāp ẽ vėsė kėtė, parsėgondės, bet nedejava, neskundies. Ėjė ẽ džiaugies, ka karto ĩ auklė. Sviedėnė liekė vėrš galvū, bet žmuoniū jau neklidė. Vėsa miesta bova apjiemės gaisros. Joudūs dūmūs paskėndosės ognėis lėižovė liuob tā kėik somažies, tā viel pakėls ĩ pati dongo. Vuo žmuonės, išsėveržė iš mėrtėis nasrū, vėn biega tuoliau nu nelaimės ištėkta miesta, traukies artiau Vuokītėjės sėinas.

Pu kėik laika miestė bovė rusu kareivė sosėorgani-zava ẽ pradiejė priešintėis, vuo vuokītė par vėsa nakti poulė ẽ poulė. Rīta meta, ka jau rusā bova palaužtė, Magdelė pamatė ĩ besėtraukontiu žmuoniū posė be-atjuojėnti tou pati vuokītoka, koris iš vakara karto so Ruomo bova atėjės ĩ Kuojieliu nomus. Ons ẽ saka:

– Matuot, vėina karta ne tik žuodės, vuo ẽ iš tėkrūju mes tamstas vadoujem... Niekor dabā nejo-diekėt, parkėntiekėt čė pat, tik nekelkėt nu žemės gal-vū. Pakol fronta lėnėjė noės tuolīn, je nuorėt išlėktė gīvė, krėskėt kor ĩ griuovi a ĩ kuokė doubė ẽ goliekėt.

Pu tū pamuokīmu vėsas muotrėškas pradiejė sau-guotėis. Ka jau lek liektovā, ka anėi šauda, nebėpoldė-nie kap iš vėstininka išbaiditas vėštas. Paskiau žmuo-nės pradiejė skirstītėis ĩ mažesnius būrelius, daug kas prėsėglaudė kaima žmuoniū suodībuos. Magdelė ẽr prisėdiejė pri vėina būrelė. Anėi beėdamė paopio at-rada tuokė sena nedėdėlė truobelė. Čė gīvena senie-lis. Ons, sožėnuojės kas tēi žmuonės ĩ, ẽ saka:

– Niekor tamstas nebėkėt, nebvarginkėt tū sava mažū vākū. Torem ont stalo biški dounas, tujau pasėmėlšėm karvelė, būs mažėisėms pėina ẽ tams-tuoms būs gerā čė pat. Aš čė begīvendams praleidau pėrma kara ẽ mona truobelės nieks neklidė, vuo ẽ dabā, je kartās nu bombu spruogėniejėma longū stėklā ẽ išbėrs, mes tujau pat sosėdiesem kėtus. Vuo daugiau čė nier kuo bėjuotė.

Tou dėina Magdelė nobiega ĩ laukus pamėlžtė karvės. Ė Juonielis nuoriejė ẽtė karto, bet Magde-lė apstruošėjė anou ẽ ons pasėlėka truobelie. „Je ontlieks liektovā, – mėsłėj ana išėdama, – mėnka bieda, galiesio kor pabiegosi pakrėstė kor ont žė-mės, vuo so vāko būtiuo kap spončiouta.

Vuos tik spiejė Magdelė tou karvė pamėlžtė, jau anā grīžtont, ka pakėla pekla, dėdliausis sosėšau-

dīms. Truobuo palėkė žmuonės sogolė ont grindū. Netuolėi noma bova tuoks mėškielis ẽ ĩ anou jau bova prilindė rusu karėiviu. Pajota vuokītė, ka anėi tēn ĩ ẽ pradiejė šaudītė. Rusā atsėmošėnie, vuokītė pol, ẽ tėik vėinė, tėik kėtė šauda kap pasiotė. Liek-damas kolkas tik švėlp, tik dejou, negali ni galuos pakeltė. Tėp kuokė posontruoss valonduos. Pu kėik laika ont tuo mėškelė untliekė ẽ vuokītiū liektovā, pradiejė bombordoutė. Tēn jau dongos so žemė maišies. ĩ truobelės posė nešaudė. Vuo juk vėsus čė pasėkavuojusius galiejė vėino sviedėnio ožmuštė ẽ nieks nebūtom žėnuojės, kas, iš kor ẽ diel kuo čė ĩr žovė. Tėp tatā kars atseikie je ne tam, tā kėtam ẽ ne-bova kāp apsėgintė...

Par tou a par kėta sosėšaudīma pašava vėina rusu liektova. Grėtā vėn pri pat nomėlė senielis pamatė sožeista, krovėna lakūna. Anou šeimėninks, kāp ẽ mumis, prijiemė ĩ sava truobelė, bet vėsė baisiausė bėjuojies, ka anuo nepamatītom vuokītė. Vuo fronts jau bova pasėslinkės tuoliau. Vėsė soprata, ka je vuokītė sožėnuos aple slepama sožeista rusu ka-rėivi, tā vėsus nomėlė gīventuojus iššaudīs, ni vėina nebėpalėks gīva. Sosėrinkosėjė nebžėnuojė ẽ kou čė dabā berėk darītė. „A tik nerėktom pasėėiškuotė kėtuos vėitas? Tuoks baisos pavuojos“, – pati savės klausė ẽ Magdelė. Bet ontroujė dėina, ka jau prite-ma, tas rusu lakūns biški atsėgaiviejė. Tumet sienis anou kažkor išvedė pats.

– Tamstas nesėrūpinkėt, aš anou novesio tēn, kor rėk, – pasakė išėdams.

Tou dėina jau ni pats karėivis nebnuoriejė pas tou senieli bebūtė – žėnuojė, ka čė ẽlgiau būtė ne-galies, vuo fronta lėnėjė tuolėi. Bova biški sužeista anuo šlaunės ẽ kėik daug daugiau kairie ronka. Prīš anodoms išėtont Magdelė, pajiemosi senelė marš-kuonus abrūsus, parbintava sožeistouji. Karėivis vė-sėms padiekavuojės ẽ pasakė:

– Aš ẽsio sava kelės, ka tamstuoms ož muni nerėktom atkėntietė.

Pruotings bova tas jauns rusu lakūns, ons vėskou gerā soprata.

Vuo vuokītiū kariuomenė, pridariosi žmuo-nėms baisiausiu iškadu, noėjė ĩ rītus. Pabiegielė jiēmė grīžtė atgal ĩ sava nomus. Ėjė ẽ ni vėns nežė-nuojė, kou pargrīžės tēn beras, ẽ kou iš nomėškiu bepamatīs gīva ẽ sveika.

(Būs daugiau. Tēsėnīs kėtūs numeriūs)